

Otázka: Vývoj evropské hudby od nejstarších dob

Předmět: Dějiny hudby

Přidal(a): Hana Netušilová

Vývoj evropské hudby od nejstarších dob až po vrcholnou renesanci. Hudba pravěku, starověku, gregoriánský chorál, středověká světská hudba, rozvoj vícehlasu.

Pravěk

- 50 tisíc let př.n.l. – 4000 př.n.l.
- Dříve nebyla hudba vnímána jako umění, ale jako magie či kouzla
- Často byla také spojována s tancem
- Vokální složka = jednoduchý zpěv (2 tony) nepřesné, jeden vyšší jeden nižší, většinou předzpíval šaman
- Instrumentální složka = kameny, dřevo, kosti, chrastítka – **rytmické nástroje**
- Koštěná píšťala (duté kosti – dirka), Ulity (vydává jeden ton, ale každá jiný), zvířecí rohy, puklice, Struny (Harfy a Liry), hliněné nástroje – **melodické nástroje**
- Důkazy: představy, vykopávky, dochované nástroje, nástěnné malby, etnomuzikologie
- Etnomuzikologie – etno = věda, která zkoumá národy
 - Muzikologie = věda o hudbě
 - Zajímá se o hudbu primitivních kmenů
- Francie – jeskyně Tří bratří – jeskyně dochovaná z pravěku
 - Zobrazen šaman s nástrojem v ruce

Starověk

- Období 1. kulturních a vyspělých civilizací
- 4 tisíce př. n. l. – 5. století n. l.
- Egypt, Mezopotámie, Persie, Čína, Féničané, Židé
- Židovská hudba – Starý zákon – obsahuje židovské žalmy – ovlivňuje rozvoj středověkých sborů

Hudba starého Řecka

- Nejvyspělejší hudba
- 15 dochovaných zlomků se záznamem hudby
 - Seikilova píseň – z dob roku 0, nachází se na náhrobku, text – pomocí řecké abecedy (výšky tónů)
 - Dvě hymny na boha Apollóna – vytesány na zdi athénské pokladnici v Delfách
- Od slova múza slovo muzika (múzy – družky Apollóna)
- Hudba byla součástí olympijských her, divadel (dramata) i výchovy
- Pěstování sólového i sborového zpěvu – jednohlasý
- Hudební vzdělání – součást výchovy
- Hudba – soutěžní disciplína na řeckých olympijských hrách
- Zpěvně se přednášely básně
- Hudba se objevovala v antických dramatech
- Hudební nástroje – drnkací (kithara, lyra), dechové (aulos – předchůdce hoboje, flétny – různé druhy, např. Panova), hydraulické (varhany)
- Pythagoras (6. století př. n. l.) – považoval hudbu za součást matematiky
 - Pythagorské ladění – vydrželo až do 17. století – nahradilo ho temperované ladění
 - Monochord (vymyslel toto ladění)
 - Tetrachord – řada 8 tónů od d1 do d2
 - Vyhovovalo jednohlasému zpěvu
- 1. česká duchovní píseň – Hospodine, pomiluj ny
- Nejznámější řeckou píseň Seikilova píseň (bez doprovodu, ženské hlasy)

Středověk

- 5. století n. l. – 14. století n. l.
- Hudba pod dohledem církve
- Duchovní hudba (oficiální)
- Světská (milostné písně, pro zábavu)

Duchovní hudba

- Zabývá se náboženskými tématy, církevními rituály
- Vokální
- Pod kontrolou církve
- Gregoriánský chorál – jednohlasý sborový zpěv
 - U jeho zrodu stál papež Řehoř (Gregor)
 - Text latinské modlitby
 - Bez doprovodu (vokální)
- Hlasy – discantus (svrchní – vyšší, často melodičtější i na jiný text), cantus fermus (původní hlas), organum (spodní hlas)
- 1. dvojhlas – vývoj kolem 10. století

(12. – 13. století n. l.) – Ars antiqua (staré umění)

- Diabonický klavír – jen bílé klápy
- Ustálení vícehlasého zpěvu
- Jednoduché hraní na varhany
- Moteto – forma duchovní hudby
- Gregoriánský chorál – moteto – přidávání hlasů

(14. století) Ars nova

- Období gotiky
- Propracovaná polyfonie

- Komponují se mše – Kyrie, Glorie, Sanctus, Agnus Dei (Benedictus)
- Guillaume de Machaut – francouzský skladatel a básník působící na dvoře Jana Lucemburského
- 1300–1377
 - Skládal mše – La Messe de Notre Dame
- Doba propracovaného vícehlasu

Světská hudba

- Zabývá se náměty ze světa
- Taneční x zpívaná (o lásce, epické, hrdinské, příběhy, bitvy)
- Tance, truvérské písně
- Potulní pěvci – trubadúři (jižní Francie), truvéři (severní Francie)
 - Trubadúři – milostná lyrika – zpívali milostné písně, písně určeny ženám (šlechtičnám)
 - Truvéři – zpívali zamilované, ale i epické písně (výpravní – hrdinské)
 - Minnesängři – označení v Německu
- Nástroje – loutna, harfa, fidula (předchůdce houslí), tromba marina (předchůdce violoncella – tři struny), některé typy fléten – zobcová flétna, psaltérium, některé bicí nástroje

Raný vícehlas

- Od konce 9. století se k chorální melodii přidávají souběžné kvarty
- První forma vícehlasu se nazývá organum
- Postupem času dochází k osamostatňování hlasů, povolené jsou však pouze intervaly prima, kvarta, kvinta a oktáva
- Později se počet hlasů zmnožuje na 3–4, přičemž původní chorální melodie je uváděna v nejnižším hlase a nazývá se cantus firmus
- Skladatelská technika, při níž jsou všechny hlasy rovnocenné a samostatně vedené (žádný není vedoucí ani doprovodný) se nazývá polyfonie

Renesance

- 15. – 16. století
- Největší rozvoj vokální polyfonie (zpívaný vícehlas) – metoda kontra punktu (nota proti notě) – nejčastěji 4 hlasy (rovnocenné – všichni zpívali to samé)
- Objevují se první housle v polovině renesance
- A capella – bez nástrojů (bez doprovodu)
- Frankovlánská (Nizozemská) škola (Belgie, Holandsko, Francie) x Italská škola

Frankovlánská škola

- **Orlando di Lasso (1532-1594)**
 - Král hudby
 - „Echo“ efekt ozvěny
 - 1556 Mnichov
 - Známý po celé Evropě
 - 2000 skladeb (např. Echo)

Italská škola

- **Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1594)**
 - Působil v Římě – Chrám sv. Petra – u papeže
 - Psal až šestnáctihlasé skladby (polyfonní) – snaha potlačit protestanské písně
 - Většina 4hlasé skladby
 - Gloria
- **Giovanni Gabrieli (1554-1613)**
 - Studoval v Mnichově u Orlanda di Lassa
 - Působil v Benátkách u chrámu sv. Marka
 - Používal vícesborovou techniku
 - Hodně používal hudební nástroje – housle, disviola, fagot, pozoun, tenorová viola, varhany, cink (roh s nátrubkem), theorba (basová loutna – kytara)
 - Určil kdo co bude hrát
 - Začal psát dynamitě do not
 - Položil základy pro concerto grosso – velký orchestr s málo nástroji (ripieno – velká

skupina, concertino – malá skupina)

- Velký rozvoj nástrojů – vznik cembala, housle, viola
- Poprvé notový zápis – hmaty (loutna) – tzv. tabulatura
- Vynalezen knihtisk – hudba se mohla rozvíjet
- **Madrigal** – velmi populární forma
 - Světské – obdoba moteta
 - Itálie
 - Vícehlasá hudba
 - Zhudebňovány světské texty
 - Skladatel záměrně píše nový text pro každou sloku

Renesance v Čechách

Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic (1564-1621)

- Šlechtic, spisovatel, cestovatel, válečník, diplomat a hudební skladatel
- Nejvýznamnější český skladatel období renesance
- Pětihlasá mše – Misa quinibus vocibus
- Moteta

Písně jako: Hospodine pomiluj ny, Svatý Václave, Ktož sú boží bojovníci